

Montserrat Roig

Visat núm. 8
(octubre 2009)

Mitjançant la història de tres dones barcelonines que representen tres generacions d'una mateixa família, *Ramona, adéu* proporciona un mosaic històric i social de la ciutat de Barcelona entre final del segle XIX i els anys seixanta del segle XX. Un mosaic que té a veure, sobretot, amb la necessitat de Montserrat Roig de recuperar el propi passat, entendre'l i acceptar-lo per poder-lo deixar definitivament enrere: d'aquí l'«adéu» del títol. La centralitat del gènere, i doncs la versió particular d'aquest passat que la novel·la ofereix a través de l'experiència femenina, evidencia els interessos personals i literaris de l'autora, i la importància de la representació i la creació de la mirada i la narració de la dona en la primera etapa de la seva producció.

Ramona, adéu s'obre i es tanca amb un monòleg de Mundeta Ventura que desclou la seva experiència de dona embarassada a la recerca del marit poc després del bombardeig del Coliseum, en la Barcelona del març de 1938. Entremig, la narració alterna la història d'aquest personatge amb les de la seva mare i la seva filla. Són tres dones ben diferents i d'èpoques diverses i, no obstant això, comparteixen coses fonamentals: el vincle familiar, el nom (totes tres es diuen Ramona i tothom les anomena Mundeta), la importància de les relacions amb els homes, el pes decisiu dels fets històrics en les seves vides i, sobretot, el silenci en què viuen i la incomprensió mútua que les afecta. Les tres Mundetes no es coneixen realment entre elles, no se saben els secrets ni els sentiments. I aquesta incomunicació explica, si més no en part, les característiques de la realitat en què viuen i com la viuen.

Mundeta Jover, de posició benestant, elegant i romàntica, es casa de ben jove amb Francisco Ventura. Però aquest col·leccionista de papallones mediocre, pusil·lànim i que li escriu versos dolents en espanyol, aviat decep les seves expectatives. Aleshores, la jove se centra en les atencions que li dedica un estudiant, l'encontre definitiu amb el qual, estrictament sexual (i forçat), li suposa un daltabaix físic i moral que la sumirà en la culpa de l'adulteri (una culpa que expia a través de la religió) i en el desencís definitiu del seu ideal sentimental. La nena que té més endavant, grisa com el seu pare, no fa sinó confirmar la buidor de la vida de Mundeta Jover. El dietari que escriu entre el 6 de desembre de 1894 (dos dies abans del seu casament) i el 2 de gener de 1919 (data de la mort del marit) permet resseguir-la amb els seus propis mots sobre el rerefons de la història: la bomba del Liceu, la Setmana Tràgica, la Gran Guerra...

Mundeta Claret, néta seva, és una jove de la Barcelona dels anys seixanta que veu la seva àvia com una persona serena, sàvia i forta. A pesar que té més oportunitats que les dones que la precedeixen (accedeix als estudis superiors), que està políticament compromesa i que viu teòricament alliberada

de les cadenes tradicionals del seu sexe, l'existència d'aquesta tercera Mundeta està igualment marcada per la infelicitat. No s'entén amb la família (ni amb un pare autoritari ni amb una mare que troba submisa i poca cosa fins a la irritació), i a la universitat tampoc no troba el que necessita. La relació amb Jordi Soteres, un dels líders destacats de la facultat, no deriva en el compromís que ella voldria; i la lluita politicsocial tampoc no la satisfà, perquè en el fons defensa teories que no sent i s'adona que ella i els seus companys no aconseguiran canviar el món. Per això finalment ho abandona tot, en una primera comprensió de la realitat ben dolorosa i, tanmateix, més honesta.

La seva mare, Mundeta Ventura, és una ingènua que no s'adona de res (el dia que es proclama la República, per exemple, només està pendent de la xocolata amb melindros que s'està perdent). Tímida i vergonyosa, s'enamora d'un jove sensible i estrany, i hi té relacions sexuals just abans que ell se suïcidi incapaç de suportar el que ha viscut arran dels Fets d'Octubre de 1934. Vet aquí el secret que sotmet aquesta dona a la tirania de Joan Claret, el marit especulador que l'anul·la completament —val a dir que amb una excepció: els moments en què recorda la guerra i el dia que va passar buscant-lo entre les runes. Que aquest episodi emmarqui la novel·la de Roig subratlla la rellevància d'una sensació única en l'existència del personatge, paradigma d'un determinat exponent de la condició femenina: la sensació de no tenir por i de poder respirar lliurement, ara i aquí, en el present, sense pensar en el passat ni en el futur, tot inhalant la vida que s'imposa enmig de la mort i la destrucció.